

насиченим подіями життям. Усі події є знайомими для учнів, реальними, ніби з власного життя.

Дуже важливим для учнів є також можливість познайомитися та поспілкуватися з автором такої книги. Якщо раніше, особливо для людей старшого покоління було характерним таке, що автор книги це людина, якої нема на цьому світі, або уже досить похилого віку. На сьогодні ж історія зовсім інша, адже автори є реальними молодими людьми, які переживають ті ж труднощі, що й усі, ходять тими ж вуличками, дивляться ті ж передачі, і саме головне, з ними можна поспілкуватися, запитати та отримати відповідь.

Отже, формування громадянської компетентності молодших школярів залежить від вчителя, який передусім має бути і сам справжнім патріотом своєї держави.

Список використаних джерел:

1. Brovchak L. S., Likhitska, L. M., Starovoit, L. V., Todosiyenko N. L. Pedagogical Potential of the Arts Complex in the Process of Formation of Aesthetic Perception of Junior Pupils. *Rezeknes Tehnologiji Akademija*. Rezekne, Latvijas Republika, 2020. С. 98-108.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ООП ЯК ЧИННИК ЇХ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД У МЕЖАХ ПРОЄКТУ «ІНТЕЛЕКТ УКРАЇНИ»

Кім Галина, кандидатка педагогічних наук, доцентка
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Гоменюк Тетяна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Сучасна початкова освіта в Україні розвивається в умовах активного впровадження інклюзивного підходу, що природно висуває на перший план

питання соціальної адаптації дітей із особливими освітніми потребами. Саме початкова школа є критичним етапом у формуванні соціальних ролей, навичок взаємодії та основ для подальшої соціалізації дитини, що підкреслює необхідність особливої уваги до організації навчального середовища для дітей з ООП, зокрема в аспекті ефективної навчальної взаємодії.

Наукові дослідження підкреслюють, що інклюзивна освіта не обмежується лише включенням дітей з різними освітніми потребами до загального навчального процесу. Так, А. Єфременко, Г. Луканська та Я. Багно акцентують увагу на тому, що інклюзивна освіта є системою створення умов для повноцінної участі кожної дитини у навчально-виховному процесі незалежно від її психофізичних особливостей [1, с. 25]. В цьому контексті соціальна адаптація дітей з ООП сприяє формуванню позитивного сприйняття себе, розвитку комунікативних умінь, навичок співпраці та засвоєнню соціальних норм шкільного середовища.

Одним із дієвих способів сприяння соціальній адаптації учнів з особливими освітніми потребами є творча діяльність. Ми вважаємо, що творчість відіграє ключову роль у створенні безпечного простору для дитини, адже вона сприяє розкриттю емоційного, розумового і соціального потенціалу. Вона знижує емоційну напругу, створює умови для взаємодії з однолітками та формує ситуацію успіху, забезпечуючи набуття дітьми позитивного соціального досвіду. Відповідно до В. Звєкової, творчі форми діяльності сприяють «розвитку соціальної активності, комунікативних умінь та формуванню відчуття приналежності дитини до групи» [2, с. 70].

В умовах інклюзивної освіти творча діяльність виконує низку взаємопов'язаних функцій, що забезпечують всебічний вплив на процес соціалізації дитини:

- комунікативну – сприяє організації спільної діяльності та обміну ідеями;
- емоційно-ціннісну – допомагає знижувати тривожність і налаштовувати позитивний емоційний фон;

– інтеграційну – дає змогу дитині відчувати себе частиною колективу, набуваючи досвіду співпраці;

– компенсаційну – допомагає виявити сильні сторони незалежно від наявних труднощів у навчанні.

В освітній практиці це реалізується за допомогою колективних творчих завдань, складання казок, рольових ігор, театральних постановок та виконання міні-проектів. Такі види діяльності позитивно впливають на сприйняття дитини однолітками та підвищують її впевненість у собі [2; 3].

Створення інклюзивного освітнього середовища є однією з ключових умов для успішної соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами. Варто зазначити, що результативна інклюзія можлива лише за умови формування «емоційно безпечного, підтримувального середовища, яке враховує індивідуальні освітні потреби кожної дитини», на чому наголошують А. Колупаєва та О. Таранченко [4, с. 42]. В умовах такого освітнього середовища особлива роль належить творчій діяльності, адже вона, відповідно спостережень Ю. Підвальної, полегшує адаптацію дитини до шкільних вимог і сприяє формуванню позитивного досвіду взаємодії з однолітками [6, с. 82-83]. Таким чином, творчість у контексті інклюзивного навчання розглядається не лише як допоміжний елемент, а як важливий педагогічний інструмент соціалізації та розвитку особистості.

Розвиток творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку, які мають особливі освітні потреби, доцільно розглядати як інтегрований компонент загальної освітньої програми, що забезпечує можливість прояву ініціативи, відчуття власної цінності і поступове подолання труднощів у спілкуванні з ровесниками. Саме через творчу складову формуються умови для плавного включення дитини в шкільний колектив і прийняття себе як повноправного учасника освітнього середовища.

У сучасному українському освітньому просторі важливу роль відіграє науково-педагогічний проєкт «Інтелект України», який пропонує цілісну систему навчання з акцентом на розвитку інтелектуальних і творчих здібностей

учнів початкової школи [5]. Програма спеціально не орієнтована на дітей з ООП, однак її структура та методика забезпечують сприятливе середовище для їх навчання. Розвиток творчого потенціалу школярів у межах проєкту здійснюється послідовно та інтегровано в різні навчальні заняття, через використання інтелект-карт, візуально-асоціативних схем і творчих графічних завдань, що допомагають організувати інформацію та водночас заохочують до розвитку уяви й образного мислення.

Додатково програма передбачає активне впровадження мовленнєвих творчих вправ. Це включає створення історій за зображеннями, вигадкування альтернативного завершення сюжетів та продовження історій. На нашу думку, особливого значення такі завдання набувають для дітей з ООП, адже сприяють розвитку зв'язного мовлення, формуванню впевненості у вираженні власних думок, аргументуванні їх і пошуку нестандартних підходів до вирішення проблем.

Також значну увагу приділено інтерактивним і рольовим методам навчання. Серед них: міні-дискусії, театралізовані вистави, моделювання життєвих ситуацій і навчальні ігри, що спрямовані на вдосконалення соціальних компетенцій, розвиток емоційної чутливості та формування впевненості у власних силах. У сучасних наукових дослідженнях також акцентується важливість упровадження інноваційних та цифрових технологій в інклюзивній освіті. Зокрема, А. Василюк та Г. Кіт зазначають, що використання сучасних технологій у цьому контексті робить освітній процес більш гнучким, дозволяє індивідуалізувати завдання та активно залучати учнів до колективної роботи [7, с. 275-276].

Окрім того, важливе місце займає проєктна діяльність невеликого масштабу: створення групових робіт, виконання дослідницьких завдань і формування спільних творчих продуктів. Така діяльність у системі інклюзивної освіти є однією з ключових практик, оскільки вона враховує індивідуальні особливості кожного учня, забезпечує позитивний досвід колективної роботи та сприяє досягненню учнями успіху. Даний підхід відповідає принципам

організації інклюзивного освітнього середовища, представленим у сучасних українських наукових дослідженнях [3, с. 98-100].

Ще однією суттєвою складовою організації навчальної діяльності у процесі реалізації програми «Інтелект України» в умовах інклюзивного навчання є застосування принципу варіативності та права вибору. Учні пропонуються виконувати завдання різного рівня складності та обирати альтернативні способи їх реалізації. Це дозволяє дітям працювати у комфортному для себе темпі, уникати стресу від непосильних вимог та змагального середовища, сприяючи розвитку творчого потенціалу навіть тих учнів, які потребують особливої уваги.

Ключову роль у соціальній адаптації відіграє створення емоційно комфортного й підтримуючого середовища. У межах цього проєкту використовуються такі форми роботи, як ранкові кола, вправи для взаємної підтримки чи короткі творчі хвилини. Вони допомагають школярам долати напруження й почуватися частиною шкільної спільноти.

Особлива увага приділяється використанню зорових матеріалів: інтелект-карт, схем і структурованих шаблонів. Важливим також є надання дітям можливості вибору складності завдань відповідно до їхніх індивідуальних можливостей, що полегшує роботу у власному темпі та підтримує віру у свій успіх.

Український досвід свідчить про те, що систематичне залучення дітей з особливими освітніми потребами до творчої діяльності значно сприяє зростанню їхньої соціальної активності, розвитку комунікативних навичок, формуванню позитивного самосприйняття, зниженню рівня шкільної тривожності, а також полегшує інтеграцію в колективи однолітків. У цьому контексті проєкт «Інтелект України» можна розглядати як зразок інклюзивного освітнього середовища, у якому творчість постає цілісним педагогічним інструментом соціальної адаптації учнів молодшого шкільного віку. Перспективним напрямком подальших наукових досліджень є глибше вивчення впливу окремих творчих методик на різні категорії дітей з ООП, а також розробка практичних

рекомендацій для педагогів щодо ефективної реалізації таких методик в умовах інклюзивної освіти.

Список використаних джерел:

1. Єфременко А.Г., Луканська Г.А., Багно Я.В. Особливості впровадження інклюзивної освіти в Україні: виклики, стратегії та перспективи розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія*. 2024. № 3. С. 23-35.
2. Звекова В.К. Розвиток творчої активності дітей з особливими освітніми потребами під час гурткової роботи. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2023. № 2 (106). С. 68-76.
3. Інклюзивне освітнє середовище: проблеми, перспективи та кращі практики: тези доповідей XIX Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 20-21 листопада 2019 р.). У 3-х частинах. Ч.1. Київ : Університет «Україна», 2019. 504 с.
4. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. *Серія: Інклюзивна освіта*. Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 149 с.
5. Науково-педагогічний проєкт «Інтелект України»: офіційний сайт. URL: <https://intellect-ukraine.org/> (дата звернення: 17.12.2025).
6. Підвальна Ю. Процес адаптації дітей з особливими освітніми потребами у контексті інклюзивної освіти. *Věda a perspektivy*. 2024. С. 76-87.
7. Wasyluk A., Kit H. O współczesnych technologiach nauczania inkluzyjnego. *Pedagogika Społeczna. WSNS Pedagogium*. Warszawa, 2021. Nr 1-2. S. 273-283.

ВНЕСОК УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ У ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНІХ СТРАТЕГІЙ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ З ООП ДО СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

*Кім Галина, кандидатка педагогічних наук, доцентка
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*